

Theoretical and Methodological Aspects of Music Teacher's Professional Training in Higher Education Institutions

Kondratiuk Olena

ORCID <https://orcid.org/0000-0002-4369-9734>

Postgraduate student

Dragomanov National Pedagogical University (Kyiv, Ukraine)

Abstract

The article considers the main aspects of professional and pedagogical training of a teacher of music disciplines in higher education institutions and reveals its educational functions in the artistic and pedagogical process. The specifics of the professional activity of a music teacher are outlined, the approaches of scientists to the condition and ways to improve it are presented. The connection between the theoretical and practical training of a music teacher and the real specifics of future pedagogical activity is established. The scientific directions, focused mainly on the specifics of musical activity, providing improvement of preparation of teachers of musical art for work in general education system are investigated. Identified the methodological approaches. Emphasized the importance of musical and pedagogical knowledge of a music teacher, the interdependence of his theoretical training and performance practice. Scientific sources are analyzed, where the methodological aspect in the system of training future art specialists is considered. Revealed the necessity of forming and further improvement of artistic, pedagogical and performing training students as the essence of pedagogical skill of the future teacher of musical disciplines.

Key words: teacher of music disciplines, methodical training, professional activity.

Актуальність. На сучасному етапі модернізації вищої освіти особливої актуальності набуває потреба у формуванні викладача вищої школи, здатного мобільно вирішувати професійні завдання, готового творчо працювати в освітніх закладах різного типу. Адаптація майбутнього професіонала до мінливих умов в освітній системі, конкурентоспроможність фахівця на ринку праці значною мірою зумовлені оновленням змісту навчання майбутніх викладачів музичних дисциплін, та його спрямуванням на формування методичної культури студентів вищих музично-педагогічних закладів освіти [10, с. 46; 13; 14; 17; 20; 21; 22].

На сьогодні вчені по-різному підходять до питання професійної підготовки викладачів музичного мистецтва. Аналіз наукових джерел показує, що її вдосконалення відбувається за такими напрямками: 1) впровадження комплексного, інтегрованого, інтерактивного підходів в процесі професійного навчання; 2) внесення позитивних змін у зміст професійної підготовки; 3) врахування специфіки уроків музичного мистецтва у загальноосвітніх школах та, відповідно, особливостей практичної діяльності викладачів музичного мистецтва; 4) дослідження конкретних аспектів професійної підготовки.

Мета статті: висвітлити основні теоретико-методичних аспекти професійно-педагогічної підготовки викладача музичних дисциплін у закладах вищої освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У своїх наукових дослідженнях Е. Б. Абдулін, О. А. Апраксіна, Л. Г. Арчажникова, Д. Б. Кабалевський, Н. П. Шишлянникова та ін. зазначають, що для поліпшення якості професійної підготовки викладача музичних дисциплін необхідне врахування особистісного напрямку його розвитку, в якому виявляються першорядні мотиви фахівця, наявні навички і вміння, досвід для майбутньої музично-педагогічної діяльності [6, с. 18–22]. Проблемам професійної підготовки вчителя музичного мистецтва присвячені дослідження Ю. Б. Алієва, Е. Б. Абдулліна, Г. М. Ципіна, Н. П. Шишлянникової, Щолокової та ін.

Одним із важливих аспектів професійної підготовки майбутнього учителя є забезпечення педагогічної взаємодії між об'єктом і суб'єктом в навчальному процесі. Важливу роль відіграє розвиток музичних і педагогічних знань учителя музики, взаємозумовленість його теоретичної підготовки та виконавської практики, рівень музично-педагогічної готовності. Саме професійна підготовка педагогів, на думку О. О. Абдулліної, «є важливим чинником підвищення рівня науки і культури, духовною основою суспільства» [3, с. 73–76].

Психологи Б. М. Теплов, Е. В. Бондаревська, С. Л. Рубінштейн у своїх працях розглядали процес взаємодії і спілкування в ході професійної педагогічної діяльності. У своїх дослідженнях вони підкреслювали, що набутий досвід взаємодії індивіда з навколишнім світом найбільш важливий, адже завдяки цьому утворюються навички спілкування з дітьми і педагогами, будуються професійні відносини [8, с. 61–64]. Для того, щоб професійна підготовка була ефективна, важливо розширювати професійні погляди, розвивати інтерес до педагогічної діяльності та до обраної професії.

Таким чином, основними психологічними аспектами в професійній підготовці учителя є взаємозв'язок практичного і теоретичного мислення, вміння правильно організувати свою творчу діяльність. О. О. Абдулліна підкреслювала, що професійна підготовка майбутнього учителя музики повинна мати всебічну спрямованість, знання не тільки у своїй майбутній професії, а й в галузі педагогічної взаємодії, історії мистецтва тощо [3, с. 73–76].

Виклад основного матеріалу. Теоретичні та практичні досягнення загальної педагогіки та педагогіки мистецтва мають значний вплив на розвиток мистецької освіти. Процес професійної підготовки вчителів музичного мистецтва базується на загальних методологічних засадах. Багато загальнопедагогічних проблем, пов'язаних з організацією та особливостями навчального процесу, знайшли своє відображення у сфері викладання мистецьких дисциплін. Це зумовило існування певних напрямків для вдосконалення підготовки вчителів музики до роботи в загальноосвітній системі, орієнтованих головним чином на специфіку музичної діяльності. Один з таких напрямків – інтегративний підхід Н. П. Шишлянникової, який передбачає, що професійна підготовка педагога-музиканта включає в себе музично-виконавську, музично-теоретичну та музично-педагогічну підготовку [16, с. 38–41]. Точка зору автора полягає не просто у констатуванні факту, що виходить із переліку навчальних музичних дисциплін, а у встановленні повноцінних міждисциплінарних зв'язків, що значно підвищує якість професійної підготовки майбутніх фахівців. У той же час ця проблема в межах музичної освіти реалізується шляхом пошуку оптимального співвідношення та взаємозв'язку виконавської, теоретичної та педагогічної підготовки. З цією метою у закладах розроблені оптимальні навчальні плани для створення та забезпечення зв'язку між різними музичними дисциплінами.

Однак існує проблема встановлення міждисциплінарних зв'язків між наявними музичними та загальними предметами, яку на даний час майже неможливо вирішити, оскільки для цього потрібно не тільки зближення робочих програм дисциплін, а й наявність у педагогів закладу вищої освіти міжпредметних компетенцій.

Ще одним прикладом адаптації загальних положень педагогічної науки є запровадження інтерактивного підходу. Так, Є. В. Димченко пише, що його застосування у підготовці майбутніх вчителів музики дозволить їм набути здатності відстоювати свою точку зору та самостійно «здобувати» знання [7, с. 208–211]. З цим не можна не погодитись, оскільки суспільство зараз зацікавлене у поколінні творчих викладачів, здатних активно брати участь в інноваційних освітніх процесах. Учитель, який здатний самостійно знаходити нестандартні, принципово нові рішення професійних проблем, стає основною фігурою модернізації освіти.

Також необхідно встановити зв'язок між теоретичною й практичною підготовкою викладача музичного мистецтва та реальною специфікою його майбутньої роботи. Тому вивчення особливостей сучасних уроків музики та, відповідно, специфіки музично-педагогічної діяльності вчителя заслуговує на особливу увагу.

Наукові дослідження, присвячені вивченню різних проблем, пов'язаних з професійною підготовкою вчителів музики, можна умовно розділити на дві групи: педагогічні та психологічні дослідження. У межах педагогічних досліджень обговорюються питання щодо використання інноваційних педагогічних технологій, ефективних педагогічних прийомів та засобів. Своєю чергою, дослідження в галузі психології пов'язані з вивченням мотивації, особистих якостей учнів та ін.

Деякі наукові праці присвячені вдосконаленню одного з аспектів професійної підготовки в цілому, інші – вивченню питань, що стосуються особливостей специфіки засвоєння певної навчальної дисципліни або розгляду індивідуальних професійних якостей та психологічних особливостей студентів.

Прикладом рецепції, що містить міжпредметні рекомендації, може слугувати робота Л. А. Казахватової, в якій пропонується концепція розвивального навчання, що передбачає підготовку майбутніх педагогів-музикантів до творчої діяльності шляхом участі у вирішенні проблемних ситуацій. Дану концепцію авторка пропонує використовувати першочергово при викладанні виконавських дисциплін, для яких розроблено відповідну методику [9, с. 55–59].

На наш погляд, велика кількість наукових підходів з цього питання потребує впорядкування. У зв'язку з цим, ми виділяємо такі методологічні підходи, застосування яких задасть вектор для наукових розробок: 1) організаційно-правовий; 2) психолого-педагогічний; 3) змістовий.

У межах *організаційно-правового підходу* пропонується дослідити правові основи професійної підготовки педагогів-музикантів, системно-структурні елементи навчання, загальні проблеми навчального процесу.

Змістовий підхід містить визначення переліку варіативних дисциплін, дослідження змісту робочих програм дисциплін, питання встановлення міжпредметних зв'язків. Найбільші труднощі виникають із застосуванням психолого-педагогічного підходу, оскільки його комплексність доповнюється специфікою музичної освіти. Тут

слід передусім виходити із компетентнісного підходу, розробленого в педагогічній науці, який за останнє десятиліття збагатився психологічними знаннями. У межах сучасного компетентнісного підходу досліджуються і компетентність, і компетенції.

Коли йдеться про зміст навчання в музично-педагогічному процесі, необхідно, насамперед, розглянути, дидактичну категорію «зміст навчання» на теоретичному рівні. І. Я. Лернер указував на те, що зміст освіти і навчання в широкому розумінні «походить від культури, яка представляє соціально-прогресивну творчу діяльність людства в усіх сферах життя і свідомості і відображає зміст соціального досвіду в цілому» [12, с. 608].

Виходячи із викладеного вище, ми можемо виокремити чотири основні елементи змісту навчання у вищій музичній освіті: 1) знання, що містять основні поняття та терміни, факти та закони конкретної професійної діяльності та інших наукових та практичних галузей, які є частиною професійних інтересів учнів; 2) досвід впровадження методів професійної діяльності, втілених у педагогічних та художньо-виконавських уміннях та навичках; 3) досвід творчої, пошукової діяльності, готовність вирішувати проблемні завдання; 4) ціннісні орієнтації у навколишньому світі та моральне ставлення до дійсності.

Діагностика високого ступеня ефективності практичного впровадження цих елементів у ході аналізу якості професійної підготовки дозволяє констатувати необхідність формування та подальшого вдосконалення студентами художньої, педагогічної та виконавської підготовки, оскільки майстерність майбутнього викладача музичних дисциплін - це концентрація змісту вищезазначених елементів, а також якість їх прояву у процесі професійної діяльності.

Характеристика музично-педагогічної діяльності як «учень, музика, навчання музики у їх взаємодії» (Е. Б. Абдуллін) дозволяє найбільш чітко уявити специфіку професії викладача музичного мистецтва, що визначається такими аспектами: 1) особливостями її «суб'єкта» (особистість учня як суб'єкта власної діяльності для саморозвитку, самовдосконалення, самонавчання); 2) специфікою «об'єкта» (музика та методи її викладання); 3) характеристикою «продукту» (цілісна особистість учня, який визначається такими інтегративними якостями як музична культура, духовна культура, творчість, креативність, музикальність, естетична свідомість тощо) [1, с. 56].

Низка характеристик професійно-педагогічної діяльності може бути віднесена до педагогів будь-якої спеціальності, але для вчителя музики як представника професії типу «людина-людина» в поєднанні з типом «людина-художній образ» (Е. А. Клімов) має особливе значення. Серед них: багатоплановість; духовно-практичний характер; емоційна насиченість; художньо-творче спрямування; діалогова форма взаємодії суб'єктів освітнього процесу та ін. [5, с. 57].

Специфіка музично-педагогічної діяльності полягає у вирішенні педагогічних проблем засобами музичного мистецтва, які, своєю чергою, інтегрують спеціальні, психолого-педагогічні, загальнонаукові, методичні знання, уміння і навички. Музична діяльність є багатогранною структурою, що включає педагогічну, хормейстерську, музикознавчу, музично-виконавську діяльність, засновану на здатності самостійно узагальнювати та синтезувати набуті знання [19, с. 23–36]. Специфіка цієї професії зумовлена складною багатогранною структурою особистості вчителя музики, який збагачує духовний світ учнівської молоді, розвиває та формує у них морально-естетичні погляди, почуття, активізує інтерес до світової культури та мистецтва. Тому педагог-музикант повинен бути не тільки компетентним, освіченим фахівцем, а, перш за все, творчою особистістю, людиною у високому соціальному розумінні цього слова.

У межах наших розвідок зазначимо, що окремим видом професійно-педагогічної діяльності викладача є методична діяльність. На сучасному етапі в педагогічній науці немає однозначного визначення поняття методичної діяльності. Аналіз наукових джерел показав, що існує дві точки зору на визначення даного поняття. *Перша полягає в тому*, що більшість авторів (Т. Г. Аргунова, І. П. Пастухова та ін.) розглядають методичну діяльність як організаційно-управлінську діяльність закладу освіти (діяльність методистів), тобто як методична робота, що стосовно педагога виконує контролюючу функцію [15, с. 272]. *З другої точки зору* – методичною роботою займаються педагоги в межах професійної діяльності, що передбачає розробку методичного інструментарію для викладання курсів, дисциплін, модулів, результатом якої є методичне забезпечення (допомоги, рекомендації, інструкції, вказівки та ін.) освітнього і виховного процесу.

За нашими спостереженнями на серйозні недоліки методичної підготовки педагога-музиканта неодноразово вказується в роботах дослідників. Так, з точки зору Е. Б. Абдулліна і С. В. Ніколаєвої, освоєння методики навчання визначається: *по-перше*,

ясним усвідомленням того, що без захопленого ставлення до музики, без бажання передати учням любов до неї, ніяка, навіть найефективніша, методика не матиме сенсу; *по-друге*, розумінням того, що засвоєння методики може бути успішним, якщо спиратися на знання її «технологічної інтерпретації», яка забезпечує справді професійний підхід до викладання музики; *по-третє*, наявністю найрізноманітніших варіантів побудови методики музичної освіти з необхідністю оволодіння технологією цілісного уроку музики [2, с. 8].

Вказуючи на необхідність перебудови підходів до методичної підготовки студентів в закладах вищої освіти, Ю. Б. Алієв не випадково відзначає, що найбільший акцент у змісті навчання має припадати на методичну спрямованість у вихованні творчого педагога-дослідника. Методична спрямованість підготовки майбутнього фахівця передбачає наявність «...досить розвинутого діалектичного мислення, здатності до об'єктивного і всебічного осмислення музично-педагогічної дійсності, самостійної критичної оцінки, оскільки це допомагає вносити необхідні зміни не тільки в зміст окремого уроку, а й у навчальну програму в цілому, широко використовувати як традиційні, так і нові форми і методи роботи, розробляти і впроваджувати на альтернативній основі власні підходи до організації музично-педагогічного процесу в школі» [4, с. 92].

Методична підготовка дає можливість навчити майбутнього фахівця бачити «далеку перспективу» в реалізації тієї чи іншої програми, осмислити її цілісно як шлях формування музичної культури учнів, визначити «середню перспективу» – тобто конкретний урок. В цьому і полягає досвід педагога-музиканта – бачення досягнень і планування перспективних завдань в музичній освіті. Також стосовно методичної підготовки педагога-музиканта вважаємо за доцільне підкреслити, що усвідомлення студентами спрямованості навчальної діяльності на обрану спеціальність «проявляється в їх умінні встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між знаннями різного рівня та спроможністю їх ефективно застосовувати, а також розрізняти їх дієво-практичний потенціал з позицій актуальних потреб шкільної музично-педагогічної освіти; бачити професійну сторону розглянутих теоретичних положень, узагальнювати явища і факти музично-педагогічної дійсності» [11, с. 16].

Також переконливою є позиція С. В. Шпирьової щодо методичної майстерності педагога-музиканта, яку вона характеризує як «складне інтегративне утворення особистості, що свідчить про її готовність до моделювання власної професійно-методичної концепції та її практичної реалізації у процесі музичного розвитку учнів [18, с. 31].

Висновки. Підсумовуючи зазначимо, що методичний аспект у системі підготовки майбутнього педагога-музиканта передбачає різні форми поєднання теорії і практики, коли в практичній сфері його діяльності створюються сприятливі умови для найбільш повного виявлення накопиченого теоретичного потенціалу, що в черговий раз підтверджує тезу про єдність теорії і досвіду. У вирішенні методичних проблем багато що залежить від розвитку в учнів творчої ініціативи та самостійності. Аналогічну функцію може виконувати моделювання різних педагогічних ситуацій, організація дискусій, диспутів тощо. Професійна спрямованість вносить у навчальну діяльність студентів системність, організуючи її за допомогою різноманітних засобів і прийомів.

Отже, проаналізовані наукові розвідки вчених щодо методичної підготовки майбутнього педагога-музиканта переконують нас у нагальній необхідності цілеспрямованого дослідження окресленої проблеми, що являє собою комплексне явище, яке потребує глибокого науково-теоретичного осмислення і практичної реалізації, орієнтуючись на потреби сучасної школи і завдання музично-педагогічної освіти.

References

1. Abdullin E. B. *Teoriya i metodika muzyikalnogo obrazovaniya shkolnikov : programma-konspekt vyisshih pedagogicheskikh uchebnyih zavedeniy* [Theory and methodology of music education for schoolchildren: a syllabus of higher pedagogical educational institutions]. Moscow, 1996.
2. Abdullin E. B. Nikolaeva S. V. *Teoriya muzyikalnogo obrazovaniya* [Music Education Theory]. Moscow, 2004.
3. Abdullina O. A. *Demokratizatsiya obrazovaniya i podgotovka spetsialistov: problemy i poiski* [Democratization of education and training of specialists: problems and searches]. Vyisshee obrazovanie v Rossii. 1996. No. 1. P.73–76.
4. Aliev Y. B. *Formirovanie muzyikalnoy kulturyi shkolnikov-podrostkov* [Formation of the musical culture of schoolchildren and adolescents]: Avtoref. diss. ... dokt. Moscow : Prosveschenie, 1983.
5. Archazhnikova L. G. *Professiya – uchitel muzyiki* [Profession Music teacher]: Knyga dlya uchitelya. Moscow, 1984.

6. Asmolov A. G. *Sistemno-deyatelnyiy podhod k razrabotke standartov novogo pokoleniya* [System-active approach to the development of new generation standards]. *Pedagogika*. 2009. No. 4. P. 18–22.
7. Dyimchenko E.V. *Interaktivnyie metodyi obucheniya kak komponent vuzovskoy podgotovki uchitelya muzyiki* [Interactive teaching methods as a component of university training of a music teacher]. *Uchenyie zapiski Orlovskogo gosudarstvennogo universiteta. Seriya: Gumanitarnyye i sotsialnyie nauki*. 2017. No. 3 (76). P. 208–211.
8. Isaeva N. A., Pertsev E. V. *Novyye formy integrirrovannogo obrazovaniya. Klass-tsentr* [New forms of integrated education. Class-center]. *Vestnik kaluzhskogo universiteta*. 2018. No. 1. P. 61–64.
9. Kazahvatova L.A. *Realizatsiya printsipov razvivayushego obucheniya v sisteme professionalnoy podgotovki sovremennogo pedagoga-muzyikanta v vuze* [Implementation of the principles of developing education in the system of professional training of a modern teacher-musician at a university]. *Izvestiya Volgogradskogo gosudarstvennogo pedagogicheskogo universiteta*. 2018. No. 3 (126). P. 55–59.
10. Kirichuk O. V. *Vihovannya v uchniv Interesu do navchannya* [Education of students' interest in learning]. Kyiv : T-vo «Znannya» URSR, 1986.
11. Kostanyan S. H. *Formirovaniye professionalnoy aktivnosti budushchego uchitelya muzyiki v protsesse ego metodicheskoy podgotovki* [Formation of professional activity of a future music teacher in the process of his methodological training]: Diss. ... kand. ped. nauk. Tashkent : GPI im. Nizami, 1992.
12. Kostyuk G. S. *Navchalno-vihovniy protses i psichichniy rozvitok osobistosti* [The initial-wicked process and the mental development of the specialness] ; uporyad. V.A. Andrievska; za red. L.M. Prokopenko. Kyiv : Radyanska shkola, 1989. 608 p.
13. Pet'ko L. V. *Lingvosociokulturniy pidhid u vyvchenni anglomovnoyi novorichnoyi pisni «Jingle Bells»* [Lingvosociocultural Approach to Teaching American New Year's Song «Jingle Bells»] // *Topical issues of pedagogy : Collective monograph*. – Edizioni Magi, Roma, Italy, 2019. P. 31–57.
14. Pet'ko L. V. *Robota nad pisneju v kursi anglijs'koi' movy jak odyin iz zasobiv profesijnoi' pidgotovky studentiv humanitarnykh special'nostej VNZ* [The song in English course as a means of training humanities majors university students']. *Inozemni movy*. 2011. No. 1 Pp. 44–48.
15. Semushina L. G., Yaroshenko *Soderzhanie i tehnologii obucheniya v srednih spetsialnykh uchebnykh zavedeniyah* [Content and technology of teaching in secondary specialized educational institutions]: ucheb. posobie. 2001. 272 p
16. Shishlyannikova N. P. *Integrativniy podhod k professionalnoy podgotovke budushchego uchitelya muzyiki* [An integrative approach to the professional training of a future music teacher]. *Vestnik TGPU*. 2012. No. 11 (126). P. 38–41.
17. Shcholokova O. *Mystets'ka osvita u vymirakh suchasnosti : problemy teorii i praktyky* [Art education in the dimensions of modernity: problems of theory and practice]: monohrafiya. Dnipropetrovs'k, 2014. 301 p.
18. Shpyireva S. V. *Videozapis kak sredstvo professionalnoy podgotovki uchitelya muzyiki v pedvuze* [Video recording as a means of professional training of a music teacher in a pedagogical university]: Diss. ... kand. ped. nauk. Moscow, 2004.
19. Yuferova A. A. *Izuchenie istoriko-pedagogicheskogo naslediya kak faktor*

sovershenstvovaniya professionalnoy podgotovki buduschih uchiteley muzyki [The study of the historical and pedagogical heritage as a factor in improving the professional training of future music teachers]. *Sovremennyye issledovaniya sotsialnykh problem*. 2011. No. 4. P. 23–36.

20. Kanishevskaya, L., Matviienko, O., Pankiv, L., Pet'ko, L., Stepanova, L., Ragozina, V., Soichuk, R. Innovations in arts and cultural education: entrepreneurial aspect. *Journal of Entrepreneurship Education*, 2020. No. 23(1).

21. Shchokolova O. P. Art and pedagogical designing as a means of improvement of music teacher's professional preparing // *Economics, management, law: socio-economical aspects of development: Collection of scientific articles. Volum 2. Edizioni Magi. Roma, Italy*. 2016. P. 265–268.

22. Shchokolova Olga, Ding Yun. Pedagogical Principles of Young Pupils' Music Culture Formation in Piano Teaching Process. *Intellectual Archive*. 2015. Volume 4. No. 6 (November). Toronto : Shiny Word Corp., 2015. Pp. 160–169.

Translation of the Title, Abstract and References to the Author's Language

УДК 378.14

Кондратюк О.В. Теоретико-методичні аспекти професійної підготовки педагога-музиканта у закладах вищої освіти.

У статті розглянуто основні аспекти професійно-педагогічної підготовки викладача музичних дисциплін у закладах вищої освіти та розкрито його освітньо-виховні функції у художньо-педагогічному процесі. Окреслено специфіку професійної діяльності педагога-музиканта, представлено підходи науковців щодо стану та шляхів її покращення. Встановлено зв'язок між теоретичною й практичною підготовкою викладача музичного мистецтва та реальною специфікою майбутньої педагогічної діяльності. Досліджено наукові напрямки, орієнтовані головним чином на специфіку музичної діяльності, що забезпечують вдосконалення підготовки викладачів музичного мистецтва до роботи в загальноосвітній системі. Визначено методологічні підходи, застосування яких стане вектором для наукових розробок у галузі професійної підготовки студентів у закладах вищої освіти. Підкреслено значення музичних і педагогічних знань викладача музики, взаємозумовленість його теоретичної підготовки та виконавської практики. Проаналізовано наукові джерела, де розглянуто методичний аспект в системі підготовки майбутнього фахівця мистецького профілю. Виявлено необхідність формування та подальшого вдосконалення художньої, педагогічної та виконавської підготовки студентів як сутності педагогічної майстерності майбутнього викладача музичних дисциплін.

Ключові слова: викладач музичних дисциплін, методична підготовка, професійна діяльність педагога-музиканта.

Література

1. Абдуллин, Э. Б. Теория и методика музыкального образования школьников : программа-конспект высших педагогических учебных заведений / Э. Б. Абдуллин. – М., 1996. – С.56

2. Абдуллин Э.Б. Николаева С.В. Теория музыкального образования: Учебник для студенческих высших педагогических учебных заведений.– М.,2004.– С.8

3. Абдуллина О. А. Демократизация образования и подготовка специалистов: проблемы и поиски. *Высшее образование в России*. 1996. № 1. С. 73–76.
4. Алиев Ю.Б. Формирование музыкальной культуры школьников-подростков: автореф. дисс. ... докт. пед. наук. Москва : Просвещение, 1983. 92 с.
5. Арчажникова Л. Г. Профессия – учитель музыки : Кн. для учителя. Москва, 1984.
6. Асмолов А. Г. Системно-деятельный подход к разработке стандартов нового поколения. *Педагогика*. 2009. № 4. С. 18–22.
7. Дымченко Е.В. Интерактивные методы обучения как компонент вузовской подготовки учителя музыки. *Ученые записки Орловского государственного университета. Серия: Гуманитарные и социальные науки*. 2017. № 3 (76). С. 208–211.
8. Исаева Н.А., Перцев Е. В. Новые формы интегрированного образования. Класс-центр. *Вестник калужского университета*. 2018. № 1. С. 61–64
9. Казахватова Л. А. Реализация принципов развивающего обучения в системе профессиональной подготовки современного педагога-музыканта в вузе. *Известия Волгоградского государственного педагогического университета*. 2018. № 3 (126). С. 55–59.
10. Киричук О. В. Виховання в учнів інтересу до навчання. Київ : Т-во «Знання» УРСР, 1986. 46 с.
11. Костанян С.Х. Формирование профессиональной активности будущего учителя музыки в процессе его методической подготовки : дисс. ... канд. пед. наук. Ташкент : ГПИ им. Низами, 1992.
12. Костюк Г. С. Навчально-виховний процес і психічний розвиток особистості ; упор. В. А. Андрієвська ; за ред. Л. М. Проколієнко. Київ : Радянська школа, 1989. 608 с.
13. Петько Л. В. Лінгвосоціокультурний підхід у вивченні американської новорічної пісні «Jingle Bells» / Л.В.Петько // *Topical issues of pedagogy: Collective monograph*. – Editoria di Modena, Roma, Italy. 2019. – 228 p. P. 31–58.
14. Петько Л. В. Работа над піснею в курсі англійської мови як один із засобів професійної підготовки студентів гуманітарних спеціальностей ВНЗ. *Іноземні мови : наук.-метод. журн. / засн. Київський лінгвістичний університет і вид-во «Ленвіт» ; гол. ред. С.Ю.Ніколаєва*. Київ : Вид-во «Ленвіт». 2011. № 1 С. 44–48.
15. Семушина Л. Г., Ярошенко Н. Г. Содержание и технологии обучения в средних специальных учебных заведениях: учеб. пособие 2001. 272 с.
16. Шишлянникова Н.П. Интегративный подход к профессиональной подготовке будущего учителя музыки. *Вестник ТГПУ*. 2012. № 11(126).С. 38–41.
17. Щолокова О. Мистецька освіта у вимірах сучасності : проблеми теорії і практики: монографія. Дніпропетровськ, 2014. 301 с.
18. Шпырева С. В. Видеозапись как средство профессиональной подготовки учителя музыки в педвузе: Дисс. ... канд. пед. наук. Москва, 2004.
19. Юферова А .А. Изучение историко-педагогического наследия как фактор совершенствования профессиональной подготовки будущих учителей музыки. *Современные исследования социальных проблем*. 2011. № 4. С. 23–36.
20. Kanishevskaya, L., Matviienko, O., Pankiv, L., Pet'ko, L., Stepanova, L., Ragozina, V., Soichuk, R. Innovations in arts and cultural education: entrepreneurial aspect. *Journal of Entrepreneurship Education*, 2020. No. 23(1).

21. Shcholokova O. P. Art and pedagogical designing as a means of improvement of music teacher's professional preparing // Economics, management, law: socio-economical aspects of development: Collection of scientific articles. Volum 2. Edizioni Magi. Roma, Italy. 2016. P. 265–268.

22. Shcholokova Olga, Ding Yun. Pedagogical Principles of Young Pupils' Music Culture Formation in Piano Teaching Process. *Intellectual Archive*. 2015. Volume 4. No. 6 (November). Toronto : Shiny Word Corp., 2015. Pp. 160–169.